

консервативний напрямок в чеській історіографії. Томек вважав, що перебування чеських земель в складі Австрійської держави позитивно позначилося на їх розвитку. В. В. Томек був похований з усіма почесностями у місті Вишеграді.

Список використаних джерел та літератури:

1. Дементьев И.П., Патрушев А.И. Историография истории нового и новейшего времени стран Европы и Америки – М., 1990 – 432 с.
2. Историография истории южных и западных славян – М., 1987 – 252 с.
3. Волков В.К. Новые тенденции в развитии исторической мысли в странах Центральной и Юго-Восточной Европы – Новая и новейшая история – 1991. – № 4

Ігор Макаруч

студент 3 курсу історичного факультету

Житомирського державного університету імені Івана Франка

Науковий керівник: к.і.н., старший викладач Маркевич О. В.

Постать Томаша Масарика в історіографічній спадщині Чехії

Кінець XIX – поч. XX ст. став для багатьох народів і держав переломним в їхній історії. Світ опинився на порозі великої війни. Якщо найбільші імперії Європи готувались до війни і нового переділу карти світу, то більшість народів, що не мали власних держав сподівались, що майбутній конфлікт дасть їм змогу, якщо не створити власну державу, то хоча б отримати автономію або більш ширші права в складі інших країн. Не стояли осторонь цих процесів і чехи. XIX ст. в Чехії відзначилось початком національного відродження і формуванням власної національної еліти. Важливе місце серед національної еліти Чехії того часу займали також науковці, в тому числі історики. Серед них варто виділити Томаша Гарріґа Масарика, який увійшов в історію Чехії і світу не тільки як видатний політичний діяч, а й як філософ-гуманіст, славіст та історик.

Метою нашої роботи є розглянути і висвітлити життєвий та науковий шлях Томаша Гарріґа Масарика та його внесок у розвиток історичної науки Чехії.

Томаш Масарик народився 7 березня 1850 р. у місті Годоніні, яке належало до коронного краю Мораво-Силезія Австрійської імперії. Батько, Йосиф, був словаком, мати, Терезія Кропачек – ганачкою, понімеченою чешкою. У 1861 р. Томаш закінчив із відзнакою народну школу і вступив до німецького реального училища в Густопечі. У 1865 р. Томаш Масарик вступив відразу до другого класу німецької гімназії у місті Брно. Шкільна наука не зовсім задовольняла Т.Масарика і майбутній політик постійно займався самоосвітою. Томаш поглиблював свої знання і серйозно вивчав різні науки. Маючи здібності до аналітичного мислення, він виробив власне бачення багатьох явищ довколишнього світу. [1 с. 52-54].

Вищу освіту майбутній науковець здобував у Віденському та Лейпцизькому університетах [2 с. 543]. На початку 1876 р. Т. Масарик подав і захистив дисертацію на тему “Єство душі у Платона. Критична студія з емпіричного погляду“, склав іспити з відзнакою і 10 березня того ж року здобув ступінь доктора філософії [1 с. 56]. З 1882 р. Т. Масарик професор філософії Карлового університету [2 с. 543].

Національна свідомість та активна громадська позиція Томаша Масарика стала поштовхом до його бурхливої громадсько-політичної діяльності в той період. Т. Масарик пропагував ідею об’єднання всіх слов’янських організацій Відня в єдину Слов’янську Спілку. Для цього за його ініціативи був створений організаційний комітет, який розробив статут Спілки і здобув згоду всіх слов’янських організацій. Однак через непорозуміння з польською організацією ідея створення Спілки не була реалізована [1 с. 55-56]. У 1883 р., об’єднавши навколо себе молодих вчених, Масарик почав видавати журнал «Atheneum», на сторінках якого була піддана критиці оригінальність Краледворського та Зеленогорського рукописів [3 с. 38].

Заперечуючи істинність Краледворського рукопису, який чеські вчені вважали національним скарбом і доводили ним давність чеської літератури, Т. Масарик виявив нечувану прямоту і чесність. Незважаючи на те, що більшість

науковців виступила проти професора Гебауера, який висловив сумнів щодо правдивості походження цієї пам'ятки літератури, Т. Масарик став на його бік і заявив, що краще перед усім світом визнати свою помилку, ніж, підтримуючи нісенітницю, вдаватися до брехні перед світовою спільнотою. Суперечка про рукопис продовжилася на сторінках преси і сколихнула широку громадськість. Т. Масарик став на чолі критиків рукопису і відкрито ганьбив тих учених, “які з наукового питання зробили питання державно-політичне”. Суперечка навколо Краледворського рукопису переросла у загальну боротьбу прогресивної думки з консервативною, що спричинило суцільний ревізіонізм світогляду в чеському суспільстві. Сфальсифіковані рукописи, на яких було виховане тогочасне покоління, мали виразне клерикально-шляхетське забарвлення. Т. Масарик, ґрунтуючись на досягненнях історії, філософії та соціології, доводив неправдивість рукописів і вложеного в них змісту. [1 с. 62-63].

Вчений розглядав національну історію крізь призму політичної боротьби, а тому в нього сформувався власний погляд на чеське питання. Більшість його основних праць — «Чеське питання» (1895), «Ян Гус» (1895), «На теперішню кризу» (1896) та інші мали філософсько-соціалістичний характер. Масарик створив власну схему чеської історії. Він виділив в ній дві визначні на його думку епохи: чеську реформацію і національне відродження (яке охоплювало все ХІХ ст.). Розділявши їх довгий період контрреформації, привів до знищення основ «чеського гуманізму», який в найбільш чистову вигляді проявився в діяльності Общини чеських братів, національне відродження в своїх ідейних пошуках розвивало ідеї висловлені ще П. Хельчицьким та іншими діячами Общини. [3 с. 38-39].

Т. Масарик бачив “Нову Європу” співдружністю великих і малих держав, де “жодна нація не повинна використовувати іншу націю як засіб для своїх цілей” — цю тезу він розглядав як моральну основу політичного принципу рівності. При цьому Європа мала бути культурно різноманітною, її народи повинні були зберегти свою культурну індивідуальність [4 с. 51].

Серед величезної творчої спадщини Т. Масарика можна виділити численні філософські, історико-політологічні, публіцистичні праці, більшість з яких видана в Чеській Республіці лише останнім часом. Особливе місце в

наукових працях Т. Масарика посідає національна проблема – з'ясування суті слов'янського питання, в тому числі в плані конкретного вирішення пов'язаних з ним національних і культурних проблем, забезпечення прав малих народів і держав у Європі. Він один з перших серед європейських істориків того часу хто звернув увагу на існування «українського питання», досліджував деякі аспекти історичного минулого, проблеми і національно-визвольні прагнення українського народу, з розумінням ставився до національно-культурних і, з певним застереженням до політичних вимог українців [2 с. 544].

Список використаної літератури:

1. Панов А.В. Масарик і Закарпаття: монографія. – Ужгород: Поліграфцентр “Ліра”, 2010. – 192 с.
2. Енциклопедія історії України: у 10 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 2009 – Т. 6 – 2009. – 784 с.
3. Збірник. Історіографія. Історії південних і західних слов'ян // МГУ, історичний факультет кафедра історії південних і західних слов'ян, курс лекцій. – М. : Московський університет, 1987 – 132 с.
4. Кравчук О. Європейська ідея Томаша Масарика // Проблеми слов'янознавства. – 2013. – Вип. 62. – С. 47-57. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=ps_2013_62_6

Марія Павлюк

студентка 3 курсу історичного факультету

Житомирського державного університету імені Івана Франка

Науковий керівник: к. і. н., ст. викладач Маркевич О. В.

Франтішек Палацький як фундатор чеського романтизму